

BOŻEK (41) *sb m*

o oraz e jasne.

sg N bożek (6). ◇ G bożka (1). ◇ A bożka (2). ◇ L bożku (1). ◇ V bożku (1). ◇ pl N bożkowie (8).
◇ G bożków (10); -ów (3), -(o)w (7). ◇ A bożki (10). ◇ I bożkami (1). ◇ L bożkach (1).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI (jeden z tych samych przykładów) – XVIII w.

1. *Dem. od „bog”;* bóg pogański lub wyobrażający go przedmiot fizyczny; *idolum, simulacrum Mącz (38) : LubPs aa, gg5v; Leop Is 57/13; Bálwáni moi íspráwili to/ á ftrugałkowie y vláni bożkowie moi rozkazáli to. BibRadz Is 48/5, Gen 31/30, 32; Zwołał tedy Iakob wśzytkich swoich/ kazał im áby zniešli wśzytki bożki ktore miedzy imi byli BielKron 15v; Abowiem ten obyczay mieli [Grecy]/ iż káždy będąc w iákim ímutku/ niemocy/ álbo przeciwności/ wnet łobie bożká wymyślił ledá iákiego/ ktorego chwalił á polecał fie mu w obronę BielKron 98, 15v [2 r.], 26, 87, 98 [2 r.], 99; KochSat Bv; Idolum Latine simulachrum, Obras/ Bałwan/ Słup wyćiofány álbo wyrzezány Bożek Mącz 164c; Prot C3; GórnDworz Z4; Iż ták y Iowifz zgodny s swoimi Bożkami/ Nie był gdy fie mśćić rádził krzywd nád Gigántami. StryjWjaz A3v; CzechEp 86; PudłFr 49 [2 r.]; JanNKar D; KlonKr C; GosłCast 19.*

Zestawienia: »domowe bożki« = *Lares Mącz, Cn; Penates, dii penetrales Cn (2): Mania, Bogini á Mátká domowych bożków które Lares zową. Mącz 207d, 184c.*

»bożki domowe«: [Litwa] tákże y węże Gywoitos y Ziemiennikos názwane karmili/ y hodowáli/ iáko Bożki domowe. *StryjKron 400.*

Wyrażenie:»bożek pogański; pogański bożek« (3 : 1): gdy [Midas] przyiął do fiebie w dom wdzyęcznie Bachufá bożká Pogáńłkiego *BielKron 25v; BiałKat 3v; WujJudConf 44v; KlonWor ded **2.*

Hipokor. (2): Wemnie ftrzały miefzkaíą/ y ten bożek máły *KochFr 81; Cyprydy lynie/ Bożku bez litości GosłCast 40.*

a. *obelż. W pismach innowierczych nazwa dla świętych i obrazów katolickich, będących przedmiotem kultu religijnego (2) : do fwych bożkow kościelífk z ochotą fie zbiegáią/ onym ofiáry oddawáią/ y wieńce ná nie kładą. CzechEp 87, 86.*

b. *Wyrażenie:* »ziemski bożek« = *człowiek uzurpujący sobie władzę boską (o duchownych katolickich) (1) : ále cí [wywrotnicy słów twoich] íą v nas iáko ini ziemfcy bożkowie/ y owfzem iefzcze oni thy biją, á thy morduią/ kthorzyby chcieli wiernie á prawdziwie ítác przy fwiętey woley RejAp 18v.*

2. *Człowiek zachowujący tylko zewnętrzne formy kultu religijnego: pobożniś, bigot, świętoszek; religiosus, superstitiosus Mącz (3) : A nye czynią tego też wálly bożkowye nyektorzy/ ktorzy obrázy liżą? KromRozm I A3v. MurzNT 51; Religiosus aliquando idem quod superstitiosus, Bożek/ Nábożnik. Mącz 351c.*

Synonimy: 1. *bałwan, strugałek;* 2. *nabożnik.*

Cf **BOŻEC, BOŻYSZCZE**